

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

« Η ΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ »

**Η ποιοτική έκπτωση της δικαιοπαραγωγικής
διαδικασίας και προτάσεις συνταγματικής θωράκισης
της νομοθετικής εξουσίας**

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

«Προς μια νέα συνταγματική αναθεώρηση;»

Διδακτική περίοδος 2016-2017

Εισηγητές:

Αλεξίου Μάρθα
Αυγέρη Ελένη Σπυριδούλα
Κανδηλώρος Κωνσταντίνος

Διδάσκοντες:

Ανθόπουλος Χαράλαμπος
Γεραπετρίτης Γιώργος
Γιαννακόπουλος Κωνσταντίνος

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

2. ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΟΥ ΑΠΟ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

2.1. Καταστρατήγηση νομοπαραγωγικής διαδικασίας

2.1.1. Έλλειψη συνοχής και ενότητας του νόμου

2.1.2. Απαιτούμενη πλειοψηφία

2.1.3. Ταχείες διαδικασίες νομοθέτησης

2.1.4. Έλλειψη διαβούλευσης

2.2. Πολυνομία

2.3. Κακονομία

2.4. Προτάσεις αναθεώρησης Συντάγματος

3. ΤΟ ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

3.1. Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου : παθογένειες και προτάσεις αναθεώρησης Συντάγματος

3.2 Κανονιστικές Πράξεις της Διοίκησης : παθογένειες και προτάσεις αναθεώρησης Συντάγματος

4. ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΩΣ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΥΛΗΣ

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ισχύουσες Διατάξεις	Προτάσεις Αναθεώρησης
<p><u>Άρθρο 42:</u></p> <p>«1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκδίδει και δημοσιεύει τους νόμους που έχουν ψηφιστεί από τη Βουλή μέσα σε ένα μήνα από την ψήφισή τους. Μέσα στην προθεσμία που προβλέπεται στο προηγούμενο εδάφιο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να αναπέμψει στη Βουλή νομοσχέδιο που έχει ψηφιστεί από αυτή, εκθέτοντας και τους λόγους της αναπομπής.</p> <p>2. Πρόταση νόμου ή νομοσχέδιο που έχει αναπεμφθεί από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας στη Βουλή εισάγεται στην Ολομέλειά της και, αν επιψηφιστεί και πάλι με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών κατά τη διαδικασία του άρθρου 76 παράγραφος 2, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας το εκδίδει και το δημοσιεύει υποχρεωτικά μέσα σε δέκα ημέρες από την επιψήφισή του.»</p>	<p><u>Άρθρο 42:</u></p> <p>«1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκδίδει και δημοσιεύει τους νόμους που έχουν ψηφισθεί από τη Βουλή μέσα σε ένα μήνα από την ψήφισή τους.</p> <p>2. Μέσα στην προθεσμία της προηγούμενης παραγράφου, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να υποβάλει ενώπιον του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου, για λόγους τυπικής ή ουσιαστικής αντισυνταγματικότητας, νομοσχέδιο που έχει ψηφισθεί από τη Βουλή. Το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο αποφαινεται σε συμβούλιο εντός δέκα ημερών. Αν η απόφασή του είναι απορριπτική, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δημοσιεύει υποχρεωτικά το νομοσχέδιο εντός πέντε ημερών. Σε κάθε άλλη περίπτωση, ο Πρόεδρος αναπέμπει το νομοσχέδιο στη Βουλή. Το νομοσχέδιο εισάγεται στην ολομέλεια η οποία οφείλει να συμμορφωθεί προς την απόφαση του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου. Αν ψηφισθεί με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας το εκδίδει και το δημοσιεύει υποχρεωτικά μέσα σε πέντε ημέρες από την ψήφισή του.»</p> <p>(Υιοθέτηση της πρότασης του βιβλίου «Ένα Καινοτόμο Σύνταγμα για την Ελλάδα», ελαφρώς παραλλαγμένη ώστε να προσιδιάζει στο ισχύον σύστημα δικαιοδοσίας)</p>

Άρθρο 44 παρ. 1

«1. Σε έκτακτες περιπτώσεις εξαιρετικά επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί, ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, να εκδίδει πράξεις νομοθετικού περιεχομένου. Οι πράξεις αυτές υποβάλλονται στη Βουλή για κύρωση σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 72 παράγραφος 1, μέσα σε σαράντα ημέρες από την έκδοσή τους ή μέσα σε σαράντα ημέρες από τη σύγκληση της Βουλής σε σύνοδο. Αν δεν υποβληθούν στη Βουλή μέσα στις προαναφερόμενες προθεσμίες ή αν δεν εγκριθούν από αυτή μέσα σε τρεις μήνες από την υποβολή τους, παύουν να ισχύουν στο εξής.
2.....»

Άρθρο 44 παρ. 1

«1. Σε έκτακτες περιπτώσεις εξαιρετικά επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί, ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, να εκδίδει πράξεις νομοθετικού περιεχομένου. **Η συνδρομή των ως άνω προϋποθέσεων ελέγχεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας πριν την έκδοσή τους.** Οι πράξεις αυτές υποβάλλονται στη Βουλή για κύρωση σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 72 παράγραφος 1, μέσα σε σαράντα ημέρες από την έκδοσή τους ή μέσα σε σαράντα ημέρες από τη σύγκληση της Βουλής σε σύνοδο. Αν δεν υποβληθούν στη Βουλή μέσα στις προαναφερόμενες προθεσμίες ή αν δεν εγκριθούν από αυτή μέσα σε τρεις μήνες από την υποβολή τους, παύουν να ισχύουν στο εξής.
2.....»

Άρθρο 74 παρ 5

«5. Τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 1 ισχύουν και για τα νομοσχέδια ή τις προτάσεις νόμων που εισάγονται για συζήτηση και ψήφιση στην αρμόδια διαρκή κοινοβουλευτική επιτροπή, όπως ορίζει ο Κανονισμός της Βουλής. Νομοσχέδιο ή πρόταση νόμου που περιέχει διατάξεις άσχετες με το κύριο αντικείμενό τους δεν εισάγεται για συζήτηση.

Προσθήκη ή τροπολογία άσχετη με το κύριο αντικείμενο του νομοσχεδίου ή της πρότασης νόμου δεν εισάγεται για συζήτηση.

Προσθήκες ή τροπολογίες Υπουργών συζητούνται μόνο αν έχουν υποβληθεί τρεις τουλάχιστον ημέρες πριν από την έναρξη της συζήτησης στην Ολομέλεια, στο κατά το άρθρο 71 Τμήμα ή στην αρμόδια διαρκή κοινοβουλευτική επιτροπή, όπως ορίζει ο Κανονισμός. Τα οριζόμενα στα προηγούμενα δύο εδάφια ισχύουν και για τις προσθήκες ή τροπολογίες βουλευτών.

Σε περίπτωση αμφισβήτησης αποφαινεται η Βουλή.»

Άρθρο 93 παρ. 4

«4. Τα δικαστήρια υποχρεούνται να μην εφαρμόζουν νόμο που το περιεχόμενό του είναι αντίθετο προς το Σύνταγμα»

Άρθρο 100 παρ. 1 στ. ε΄

«1. Συνιστάται Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο στο οποίο υπάγονται: ...
ε) Η άρση της αμφισβήτησης για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα ή την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου, αν εκδόθηκαν γι' αυτές αντίθετες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου.»

Άρθρο 74 παρ. 5

«5. Τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 1 ισχύουν και για τα νομοσχέδια ή τις προτάσεις νόμων που εισάγονται για συζήτηση και ψήφιση στην αρμόδια διαρκή κοινοβουλευτική επιτροπή, όπως ορίζει ο Κανονισμός της Βουλής. Νομοσχέδιο ή πρόταση νόμου που περιέχει διατάξεις άσχετες με το κύριο αντικείμενό τους δεν εισάγεται για συζήτηση.

Προσθήκη ή τροπολογία άσχετη με το κύριο αντικείμενο του νομοσχεδίου ή της πρότασης νόμου δεν εισάγεται για συζήτηση.

Προσθήκες ή τροπολογίες Υπουργών συζητούνται μόνο αν έχουν υποβληθεί τρεις τουλάχιστον ημέρες πριν από την έναρξη της συζήτησης στην Ολομέλεια, στο κατά το άρθρο 71 Τμήμα ή στην αρμόδια διαρκή κοινοβουλευτική επιτροπή, όπως ορίζει ο Κανονισμός. Τα οριζόμενα στα προηγούμενα δύο εδάφια ισχύουν και για τις προσθήκες ή τροπολογίες βουλευτών.

Σε περίπτωση αμφισβήτησης αποφαινεται η Βουλή **και τα δικαστήρια.** »

Άρθρο 93 παρ. 4

«**Τα δικαστήρια υποχρεούνται να ελέγχουν την ουσιαστική και τυπική αντισυνταγματικότητα των νόμων και σε περίπτωση διαπίστωσης αυτής να μην τον εφαρμόζουν**»

Άρθρο 100 παρ. 1 στ. ε΄

«1. Συνιστάται Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο στο οποίο υπάγονται: ...
ε) Η άρση της αμφισβήτησης για την ουσιαστική **και την τυπική** αντισυνταγματικότητα ή την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου, αν εκδόθηκαν γι' αυτές αντίθετες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου.»

Άρθρο 95 παρ. 1

«1. Στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας ανήκουν ιδίως:
α) Η μετά από αίτηση ακύρωση των εκτελεστών πράξεων των διοικητικών αρχών για υπέρβαση εξουσίας ή για παράβαση νόμου.
β) Η μετά από αίτηση αναίρεση τελεσίδικων αποφάσεων των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, όπως νόμος ορίζει.
γ) Η εκδίκαση των διοικητικών διαφορών ουσίας που υποβάλλονται σ' αυτό σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους νόμους.
δ) Η επεξεργασία όλων των διαταγμάτων που έχουν κανονιστικό χαρακτήρα.
.....»

Άρθρο 95 παρ. 1

«1. Στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας ανήκουν ιδίως:
α) Η μετά από αίτηση ακύρωση των εκτελεστών πράξεων των διοικητικών αρχών για υπέρβαση εξουσίας ή για παράβαση νόμου.
β) Η μετά από αίτηση αναίρεση τελεσίδικων αποφάσεων των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, όπως νόμος ορίζει.
γ) Η εκδίκαση των διοικητικών διαφορών ουσίας που υποβάλλονται σ' αυτό σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους νόμους.
δ) Η επεξεργασία όλων των **κανονιστικών πράξεων και** διαταγμάτων που έχουν κανονιστικό χαρακτήρα.
ε) Η επεξεργασία όλων των σχεδίων νόμου και προτάσεων νόμων μετά την ψήφιση τους από τη Βουλή και πριν την έκδοσή τους από τον ΠτΔ.»
.....»

	Προσθήκη Άρθρων
	<p><u>Άρθρο – προστίθεται στο κεφάλαιο πέμπτο του Συντάγματος ‘Νομοθετική λειτουργία της Βουλής’</u></p> <p>« Συστήνεται Νομοπαρασκευαστικό Σώμα, όπως νόμος ορίζει. Το Νομοπαρασκευαστικό Σώμα καθίσταται αποκλειστικά αρμόδιο για τη σύνταξη των νομοσχεδίων και των προτάσεων νόμων και ενεργεί κατόπιν εντολών και οδηγιών της Κυβέρνησης ή της Βουλής. Συγκροτείται από νομικούς που είναι μόνιμοι, τα προσόντα και ο τρόπος διορισμού των οποίων ορίζονται από το νόμο. Στο κύριο προσωπικό του Σώματος έχουν ανάλογη εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 88 παράγραφος 2 και 5. Κατά τη σύνταξη του νομοσχεδίου συμμετέχουν υποχρεωτικά και επιστήμονες εγνωσμένου κύρους, με ειδικότητα αντίστοιχη του αντικειμένου της νομοθετικής ρύθμισης, προκειμένου να εκφέρουν γνώμη.»</p>
	<p><u>Άρθρο – προστίθεται στο κεφάλαιο πέμπτο του Συντάγματος ‘Νομοθετική λειτουργία της Βουλής’</u></p> <p>«Συστήνεται Επιτροπή Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου της Βουλής γνωμοδοτικού χαρακτήρα, όπως νόμος ορίζει. Έργο αυτής αποτελεί η πληροφόρηση του Σώματος επί των νομοσχεδίων που ενσωματώνουν Δικαίο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή κυρώνουν Διεθνείς Συμφωνίες.»</p>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εγχειρίδια/ Μελέτες

Αλιβιζάτος Ν., *Το Σύνταγμα και οι Εχθροί του στη Νεοελληνική Ιστορία*, Εκδόσεις Πόλις, 2011

Γεραπετρίτης Γ., *Σύνταγμα και Βουλή. Αυτονομία και ανέλεγκτο των εσωτερικών του σώματος*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2012

Γέροντας Α., Λύτρας Σ., Παυλόπουλος Π., Σιούτη Γ., Γλογαΐτης Σ., *Διοικητικό Δίκαιο*, Εκδόσεις Σάκκουλας Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2010

Κυπραίος Μ., *Η νομοθετική εξουσιοδότηση*, 1970

Μάνεσης Α., *Συνταγματική Θεωρία και Πράξη 1954-1979*, Εκδόσεις Σάκκουλας, 1980

Μαυριάς Κ., *Ζητήματα Λειτουργίας του Πολιτεύματος*, Εκδόσεις Σάκκουλας, 1993

Μελισσάς Δ., *Η προκοινοβουλευτική νομοθετική διαδικασία. Ο άτυπος νομοθέτης*, Εκδόσεις Σάκκουλας, 1995

Παντελής Μ. Α., *Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου. Βασικές Έννοιες – Συνταγματική Ιστορία – Οργάνωση Του Κράτους*, Εκδόσεις Α. Α. Λιβάνη, 2007

Παραράς Π. Ι., *Αί πράξεις νομοθετικού περιεχομένου του Προέδρου της Δημοκρατίας*, Έκδοσις Αντωνίου Ν. Σάκκουλα, 1981

Παραράς Π. Ι., *Το Σύνταγμα 1975. Corpus II. Άρθρα 51-80*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1993

Σκουρής Β., *Η κρίση της νομοθετικής λειτουργίας. Καλύτερο δίκαιο με λιγότερους νόμους*, Έκδοση Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 1987

Σκουρής Β. & Βενιζέλος Ε., *Ειδικά Θέματα Δημοσίου Δικαίου 1. Ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή, 1985

Σπυρόπουλος Φ., *Εισαγωγή στο Συνταγματικό Δίκαιο*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2006

Χρυσόγονος Κ., *Συνταγματικό Δίκαιο*, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2003

Michael Zanter, *The Law- Making Process*, Cambridge University Press, 2004

Mark Tushnet, *Weak Courts, Strong Rights: Judicial Review and Social Welfare Rights in Comparative Constitutional Law*, Princeton University Press, 2009

Schmitt Carl, *Πολιτική Θεολογία. Τέσσερα κεφάλαια γύρω από τη διδασκαλία περί κυριαρχίας*, Εκδόσεις Λεβιάθαν, 1994

Winkler A. Heinrich, *Βαϊμάρη. Η Ανάπηρη Δημοκρατία 1918-1933*, Εκδόσεις Πόλις, 2012

Κίνηση Πολιτών για μια Ανοιχτή Κοινωνία, *Πολυνομία- Κακονομία- Ανομία*, ΕΒΕΑ, 2011

Μελέτη του Οργανισμού Διανέοσις, Σωτηρόπουλος Δ., Χριστόπουλος Λ., *Πολυνομία, Κακονομία και Γραφειοκρατία στην Ελλάδα*, 07.2016

Άρθρα

Αργυρόπουλος Γ., «Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου», Θέμις, τεύχος Μαρτίου 2016

Βαμβέτσος Α., «Τρία φλέγοντα συνταγματικά ζητήματα: I. Η παρεμβολή άσχετων διατάξεων εις νόμον. II. Ο δικαστικός έλεγχος του επείγοντος χαρακτήρος των νομοθετικών διαταγμάτων. III. Περί της ισχύος νόμου επιβάλλοντος φορολογίαν αναδρομικώς. Παρατηρήσεις επί της υπ' αριθ. 69 (1963) αποφάσεως του Αρείου Πάγου», ΕΔΔΔ, 1963, τ. 7, σελ. 337-353

Γιαννακόπουλος Κ., «Η πρόταση ίδρυσης συνταγματικού δικαστηρίου υπό το πρίσμα της εξέλιξης των σχέσεων μεταξύ εθνικού και ενωσιακού δικαίου», www.constitutionalism.gr

Γεραπετρίτης Γ., «Η οικονομική κρίση ως στοιχείο απορρύθμισης της ιεραρχίας των πηγών του δικαίου: Νομοτέλεια ή άλλοθι;», ΝοΒ, 2012, τόμος 60, σελ. 2776-2783

Δρόσος Γ., «Συνταγματικός λόγος και οικονομική κρίση», ΕφημΔΔ, 2011, τ. 6, σελ. 764 επ.

Καμτσίδου Ι., «Οικονομική Κρίση, Σύνταγμα και Δημοκρατία», www.constitutionalism.com

Μποτόπουλου Κ. Β., «Ανορθολογισμός και Αντισυνταγματικότητα: η διαίχιση της παρεμβολής άσχετων διατάξεων σε νόμο», Διδικ, 1994, τ. 6, σελ. 271-280

Παπαντωνίου Ν., «Η αντισυνταγματική παρεμβολή άσχετων διατάξεων σε νόμο», ΝοΒ, 1990, τ. 38, σελ. 214-224

Παυλόπουλος Π., «Το κράτος δικαίου. Στον αστερισμό μιας αναστρέψιμης παρακμής», ΕΔΔΔ, τ. 60, τεύχος 1, σελ. 5-15

Σωτηρέλης Γ., «Το Σύνταγμα στην εποχή της κρίσης. Προς έναν νέο συνταγματισμό;», www.constitutionalism.com